

Összegzett következtetések

A tapasztalatokat összegezve megállapíthatjuk, hogy az erődítési feladatok tervezésének, szervezésének és végrehajtásának fogalomkörét egységesíteni kell. Ennek egyik járható útja a típusépítmények, típustámpontok és körletek rendszerének kialakítása, melyről gyakorlati végrehajtás során is bebizonyosodott, hogy egy sor tulajdonsággal rendelkezik az első-, másodsorban és a továbbiakban végrehajtandó erődítési feladatokkal szemben.

Mielőtt azonban ez irányban további elméleti és gyakorlati feladatokat hajtának végre, célszerűnek tartanám, ha egy hasonló század szakharcászati gyakorlatot követően ezen támpontokat összefegyvernemi alegységek is megszállnák és az ő "szemszögükből" os vizsgálat tárgyát képeznék a típustámpontok alkalmazásának lehetőségei.

----- +++ -----

ERŐDÖK ÉSZAK- ÉS DÉL-KOMÁROMBAN

Kuti Géza őrnagy, egy. adjunktus
MH ZMKA Műszaki tanszék

A MHTT Műszaki Szakosztálya a Kiss Károly Hadtudományi Klubbal és a MHTT Hadtörténeti Szakosztállyal közösen szervezett rendezvényein célul tűzte ki az 1848-49-es honvéd műszaki csapatok, KOMÁROMHOZ kapcsolódó múltjának megismerését, valamint a város életét évszázadokon át meghatározó erődrendszer tanulmányozását.

1995, április és május hónapokban, két alkalommal vendége voltam az "erődök városának" Komáromnak. Mindkét alkalommal nagy hatással volt rám a város vezetőinek, törté-

nészeinek vendégszeretete, a múlt értékeinek - köztük az erődöknek - a megőrzésére, ápolására és közkinccsé tételére irányuló tevékenysége.

Immár hagyománnyá vált, hogy Dél-Komárom és Észak-Komárom Önkormányzata, a "Komáromi Napok" rendezvénysorozatában kiemelkedő helyet szentel az "Erődítéseknek" és a "Műszaki Csapatoknak!". Így történt ez 1995. áprilisában is, amikor a több mint egy hetes programsorozat nyitó napján kiállítással és tudományos konferenciával emlékeztek az 1848-49-es szabadságharc műszaki katonáira, árkászokra, utászokra, aknászokra, hadmérnökökre és a harcok során véghezvitt hőstetteikre.

Dr. Korsós László dandártábornok a Hadtörténeti Múzeum és Könyvtár főigazgatója a kiállítást megnyitó beszédében röviden összefoglalta a műszaki feladatok és velük párhuzamosan a műszaki katonák és csapatok kialakulásának és fejlődésének főbb állomásait, a lakóhelyét védő ősebertől a II. világháború hidépítő katonájáig. A kiállítás fotók és tárgyi emlékek bemutatásával kíséri végig az érdeklődőt a műszakiak nehéz, sokrétű feladatokkal tarkított életén. A korhű öltözetek és tárgyak között sétálva közelebb kerültünk a műszaki csapatok utász, árkász, aknász, hidász alegységeinek speciális kiképzést és felszerelést követelő tevékenységéhez.

A MHTT Hadtörténeti és a Műszaki szakosztály szervezésében résztvehattünk nem csak e gyönyörű kiállítás megnyitóján, hanem az "ERŐDÍTÉSEK ÉS MŰSZAKI SZOLGALAT AZ 1848-49-es SZABADSÁGHARCBAN" témájú tudományos emlékülésen is. Dél-Komárom polgármesterének megnyitója után, fiatal történészek, hadtörténészek előadásaiból részletes képet kaphattunk a műszaki csapatok 1848 előtti és a szabadságharc alatti szervezetéről, tevékenységéről.

Bona Gábor az 1848-as honvédsereg műszaki csapatairól, Hermann Róbert a Görgey és Perczel-hadtestek műszaki alegységeiről, Hajagos József pedig a szabadságharc egyik kiemelkedő

mérnökkari tisztjéről Török Ignácról tartott érdekes előadást. A szabadságharc néhány kiemelkedő eseményére – az aradi vár ostromára Pelyach István, a temesvári ostromra Csikány Tamás, a Vág-vidéki hadműveletekre Kedves Gyula-, a műszaki szolgálatok szerepét kiemelve emlékeztek. A Komárom környéki harcokban természetesen jelentős szerepe volt az erődöknek, erődrendszereknek.

Az erődrendszer építésének első nagyszabású terve 1810-ben készült el. A terv szerint a rendszer 8 főerődből állt volna. Gazdasági okokból ez az elképzelés nem valósulhatott meg, azonban alapját képezte a napjainkban is megcsodálható erődrendszernek.

Az MHTT Kiss Károly Hadtudományi Klub és a MHTT Műszaki szakosztálya kétnapos kirándulást szervezett az Európában is egyedülálló műemlékek megtekintésére. Május végi csodálatos időben indult a 25 fős csoport, "meghódítani" észak- és Dél-Komáromot. A szlovák városrész gyönyörűen felújított városháza előtt, a Klapka-szobor lábánál, Zsok Gizella történész ismertette a város történetét, majd rövid tájékoztatót adott a jelenleg meglévő erődök állapotáról.

A Nádor-vonal pozsonyi kapujának és VI.-os erődjének megtekintése után Gráfel Lajos történész kalauzolásával rövid sétát tettünk az "Öreg-vár" hatalmas, kőből épített várfalain, földsáncain. Sajnos az erőd udvarán és az egyes helyiségekben található romok, a helyenként indokolatlanul lerombolt falak, kiszakított nyílászárók csökkentik az építmény lenyűgöző hatását.

Az "Új-vár" napjainkban is a Szlovák Hadsereg egyik objektuma, így megnézésére nem volt lehetőségünk.

Kirándulásunk második napján Dr.Csikány Tamás őrnagy (ZMKA Hadtörténeti tanszék tanára) és Számadó Emese történész (a komáromi Klapka György Múzeum munkatársa) kalauzolásával a Dél-Komáromi erődök szerepeltek programunkban.

A "Csillag-erőd" szinte teljes épségében vigyázza a Duna jobb partján a város keleti részét. Az 1848-49-es sza-

badságharcban súlyos sérüléseket szenvedett erődöt hagyományos négyágú csillag alakját megtartva, eredeti építőanyagából, kemény mészkőből állították helyre. Jelenleg élelmiszer raktározásra használják az erőd nyújtott nyolcszög alakú, belső laktanyáját. Műemlékké nyilvánítása folyamatban van. Az erőd előterének védelmét szolgáló egyik földsánc területén katonai temetőt találtunk. A harcolóknak, hősöknek állított kopjafa tövében elhelyezett virágok az emlékezés és a tisztelet jelei.

A szlovákiai "Öreg-vár és Új-vár" építményegyüttesének méreteivel vetekszik a Monostori-erőd. A hatalmas, külső bástyákkal megerősített, széles vizesárokkaal körülvevett erőd és a belsejében felépített több szárnyú, kétemeletes laktanyatömb lenyűgöző látványát még felejthetetlenebbé tette az erőd kazamata rendszerében tett séta.

"Idegenvezetőink" dinamikus, élménygazdag előadásai szinte élénk varázsolták a korabeli harcokat. A résztvevőkben itt fogalmazódtak meg egyre erőteljesebben azok a kérdések, vélemények, melyek az erőd jövőjét kutatják. A "Hogyan lehetne a környezetet rendbe tenni, és a rendet fenntartani?", "Hogyan lehetne az épületek állapotát megőrizni?", "Hogyan lehetne a sérüléseket, nyílászárókat, rongálásokat helyreállítani?", "Hogyan lehetne hasznosítani?" és még sok-sok kérdés nagyrésze megválaszolatlanul maradt, mert a megoldások szinte kivétel nélkül pénzigényesek.

Programunkat délután a város déli kijáratát "védő" Igmandi-erődben fejeztük be. Az erődrendszer legfiatalabb tagjának érdekessége, hogy elhelyezésénél fogva (nincs vízközelben) külső védelmét nem vizesárok biztosítja, hanem az erődárok külső falába épített kazamatarendszer lövései. Az erődben található a Klapka György Múzeum római kori kőtára. Kisérőnk Számadó Emese - aki a kiállítás rendezője - római kori történetekkel, mondákkal tette emlékezetessé e délutánt.

Amikor e felbecsülhetetlen értékű, monumentális erődök között sétáltunk, eszembe jutott, hogy 1994 májusában egy hasonló kirándulás kapcsán, az olaszországi első világháborús

emlékhelyek láttán többünkben felmerült a gondolat, hogy hazánk területén hogyan lehetne gondozni, karbantartani háborús emlékhelyeinket.

"Bármelyik irányból közelíti meg a látogató Komáromot, mindenütt hatalmas erődök mellett visz el az útja. Nincs olyan ember, aki ne kerülne e pompás építmények látványának lenyűgöző hatása alá. Csodálják a tervezők szaktudását, gondosságát, és elismeréssel adóznak az építők pontos munkájának. Komárom erődeiben, a városban és a környéken minden talpalatnyi föld véres csatákról, országos jelentőségű dicsőséges vagy gyászos eseményekről mesél."¹

Kecskés Lászlónak a komáromi Klapka György Múzeum igazgatójának idézett szavai méginkább ráébresztik a látogatót, a múlt egyedülálló értékei iránt érdeklődőt, hogy megőrzésükért valamit tenni kell.

A kiránduláson résztvevők egyhangú véleménye volt, hogy a tulajdonosi jogok tiszteletben tartásával, de az állagmegőrzés és a látogatások biztosítása érdekében olyan szervezetre lenne szükség, amely felvállalja e tevékenység tervezését, koordinálását, vezetését.

Most, amikor folyóiratunkban élményeimet és a kiránduláson résztvevők véleményét az olvasókkal megoszthatom, ketős cél vezérel. Egyrészt megismertetni az olvasót Komárom erődítészeti nevezetességeivel, másrészt felhívni a figyelmet e hatalmas értékek megóvására. Szeretném, ha a tisztelt olvasók, a téma iránt érdeklődők élnének az e folyóirat nyújtotta lehetőségekkel és leírnák véleményüket, javaslataikat.

1. Kecskés László: Komárom az erődök városa
/Zrínyi Katonai Kiadó Budapest, 1984. 221.o./

Nádorvonal VI-os erőd (észak-Komárom)

"Csillag-erőd" (Dél-Komárom)